

UNDERVISNINGS
MINISTERIET
STYRELSEN FOR
UNDERVISNING OG KVALITET

Dansk A

Højere teknisk eksamen

Digital eksamensopgave med adgang til internettet

Efter apokalypsen

"De seks engle blæser i de seks basuner

Den første blæste i sin basun, og der kom hagl og ild blandet med blod, og det blev hældt ud over jorden; og en tredjedel af jorden brændte op, og en tredjedel af træerne brændte op, og alt det grønne græs brændte op.

Den anden engel blæste i sin basun, og noget som et stort bjerg i lys lue blev styrtet i havet; og en tredjedel af havet blev til blod, og en tredjedel af alle levende skabninger i havet døde, og en tredjedel af skibene blev slået til vrag.

Den tredje engel blæste i sin basun, og en stor stjerne, der brændte som en fakkel, faldt ned fra himlen og faldt på en tredjedel af floderne og kildevældene. Den stjernes navn er Malurt. Og en tredjedel af vandet blev til malurt, så mange mennesker døde af vandet, fordi det blev bittert.

Den fjerde engel blæste i sin basun, og en tredjedel af solen og en tredjedel af månen og en tredjedel af stjernerne blev ramt, så en tredjedel af dem formørkedes, og dagen mistede en tredjedel af sit lys og natten ligeså.

Og jeg så: Jeg hørte en ørn, der fløj midt oppe under himlen, sige med høj røst: »Ve, ve, ve over dem, der bor på jorden, når de andre basunstød lyder fra de tre engle, som skal til at blæse.«"

Johannes' Åbenbaring, kap. 8, vers 7-13

Fortællinger om verdens undergang har altid eksisteret. Tidlige mytologiske fortællinger som fx Johannes' Åbenbaring kaldes apokalypser. I vore dage bruges begrebet bredt om beskrivelser af verdens eller civilisationens undergang og kommer blandt andet til udtryk i litteratur, film og computerspil.

Dette opgavesæt indeholder tekster, der på forskellig vis har apokalypsen og især tiden derefter som omdrejningspunkt.

Du skal besvare én af opgaverne 1-4.

Du har 5 timer til at besvare opgaven.

Alle hjælpemidler er tilladte.

Bemærk: Materiale hentet fra internettet vurderes i bedømmelsen kun positivt, hvis det bidrager til en kvalitativ forbedring af din besvarelse. Dvs. at materialet vurderes i forhold til relevans, målrettethed, tekstpræsentation og evnen til at forholde sig kildekritisk til det fundne materiale.

Overordnede bedømmelseskriterier:

Din besvarelse vil blive bedømt ud fra en helhedsbetragtning. Det er således både form og indhold, der indgår i vurderingen. Ved helhedsbedømmelse er der tale om et samspil, hvori der indgår en række indholdsmæssige og formidlingsmæssige delaspekter:

- emnedækning
- disponering
- brug af tekstmateriale
- selvstændighed
- abstraktionsniveau
- sproglig og grammatisk kompetence

I opgaveformuleringerne bruges det udvidede tekstbegreb. Dvs. at ordet "tekst" også henviser til billedmateriale og filmklip.

Tekster til emnet

Tekst 1

Røskva Würtz: ”Hvad zombier kan lære os”
Artikel, Weekendavisen, 22. maj 2015

Tekst 2

Theis Ørntoft: To digte uden titel
Digte 2014

Tekst 3

Beredt på den totale katastrofe (uddrag)
Dokumentar, DR2, 25. maj 2016

Tekst 4

Dennis Jürgensen: ”Indtrængerne”
Novelle, Politiken, 19. januar 1992

Tekst 5

Thomas Conradsen: ”Dommedagen drager”
Feature, Berlingske, 9. november 2015

Tekst 6

Steen Ledet Christiansen: *Apokalypse igen og igen – zombiens historie* (uddrag)
Forelæsning på Danskernes akademi, DR2 2011

Tekst 7

Anmeldelse af computerspillet ”Inside”
Trolspejlet, DR Ultra, 2016

Tekst 8

Jonas Ussing: *Zombiehagen*
Novellefilm, 2014

Opgaver til emnet

1. Redegør for og diskutér hovedsynspunkter og centrale begreber i ”Hvad zombier kan lære os” (tekst 1). I diskussionen skal du inddrage mindst to tekster, hvoraf den ene skal være fra opgavesættet.

Overskrift: **Hvad zombier kan lære os**

Din besvarelse vil blive bedømt ud fra din evne til at:

- udvælge og præsentere de væsentlige pointer og begreber i tekst 1
- inddrage de selvvalgte tekster i din diskussion
- argumentere sammenhængende for dine iagttagelser og synspunkter
- udvælge og anvende relevant materiale.

2. Analysér og fortolk ”Indtrængerne” (tekst 4). Perspektivér til opgavesættets overordnede emne med inddragelse af mindst én tekst, som du selv vælger.

Overskrift: **Indtrængerne**

Din analyse og fortolkning vil blive bedømt ud fra din evne til at:

- fastholde et analytisk fokus
- dokumentere væsentlige aspekter i din analyse af tekst 4
- samle dine analytiske iagttagelser i en fortolkning
- perspektivere fortolkningen af tekst 4 til opgavesættets overordnede emne og den selvvalgte tekst.

3. Denne opgave er todelt:

A: Skriv en kronik om undergangsvisioner i fx litteratur, film, computerspil og dokumentarer. Du skal i kronikken komme ind på, hvordan og hvorfor fortællinger om civilisationens undergang både kan skabe frygt og fascination. I kronikken skal du inddrage mindst to tekster, hvoraf mindst én skal være fra opgavesættet.

Du vælger selv, hvilken avis din kronik skal bringes i.

B: Reflektér over og begrund dine formidlingsmæssige valg, herunder valg af avis, kronikkens opbygning, retoriske virkemidler og argumentation. Denne del skal fylde cirka 400 ord.

Overskrift: **Vælg selv en overskrift.**

Vedr. A: Denne del udgør den primære del af din besvarelse. Din besvarelse vil blive bedømt ud fra din evne til at:

- skrive en sammenhængende og fokuseret kronik
- målrette kronikkens indhold og form til målgruppen og til den valgte avis
- vinkle kronikken på en engageret og reflekteret måde
- udvælge og aktivt inddrage relevante tekster.

Vedr. B: Din besvarelse vil blive bedømt ud fra din evne til at:

- reflektere over og begrunde dine valg ved brug af danskfaglige begreber

4. Analysér og fortolk novellefilmen *Zombiehagen* (tekst 8). Perspektivér til opgavesættets overordnede emne.

Overskrift: **Zombiehagen**

Din besvarelse vil blive bedømt ud fra din evne til at:

- fastholde et analytisk fokus der forbinder indhold og form
- dokumentere væsentlige aspekter i din analyse af tekst 8
- samle dine analytiske iagttagelser i en fortolkning
- perspektivere tekst 8 til opgavesættets overordnede emne.

Tekst 1

Røskva Würtz: ”Hvad zombier kan lære os”

Artikel, Weekendavisen, 22. maj 2015

Fremtidsforskning. Zombie-scenarier og science fiction er mere end underholdning. Fiktionen kan forberede os på fremtidige katastrofer og etiske dilemmaer.

Hvad zombier kan lære os

Af Røskva Würtz

¹ Ebola, El Niño eller en pludselig invasion af zombier fra det ydre rum? Fremtidens truende katastrofer lader sig ⁵ ikke spå om med større sikkerhed. Sygdomme og naturkatastrofer rammer i flæng med uforudsigelige konsekvenser, både socialt, politisk og biologisk. ¹⁰

¹⁵ Her i Danmark har de færreste af os oplevet det katastrofale, men vi deler alligevel en fælles forståelse af, hvad det er; en forståelse, vi ikke mindst har opnået gennem populærkulturens behandling af emnet. For de faggrupper, hvis metier det er at forsøge at foregribe ²⁰ fremtidens konsekvenser og klæde os andre på til dem, kan et videnskabeligt syn på populærkulturen, og ikke mindst science fiction og zombier, ²⁵ være nyttige redskaber.

»Zombiefilm kan lære os noget om, hvad et katastroferamt samfund er,« siger Jacob Lillemose, som er ansat ved ³⁰ Copenhagen Center for Disaster Research. Med en ph.d.-grad i kunsthistorie i baglommen er han nu en del af det tværfaglige projekt »Changing Disasters«, ³⁵ som involverer forskere fra alle Københavns Universitets seks fakulteter.

Hans bidrag udspiller sig i et udstillingslokale i Griffenfeldsgade på Nørrebro. Her vil han gennem skiftende udstillinger skabe debat om, hvordan vi som samfund forholder os til katastrofer.

⁴⁰ På en solskinsdag i maj, hvor børnene gynger og griner på den nærliggende legeplads, viser Jacob Lillemose Weekendavisen rundt i udstillingen ⁴⁵ »SOCIETY Z«. Fra væggene stirrer slørede zombie-øjne, og

på skærme udspiller sig scenarier, hvor en beskeden skare af overlevende efter en zombieapokalypse kæmper for overlevelse og sammenhold. Plakater og billeder fra de populære film og serier møder på væggene ægte billeder fra sygdomsudbrud og karantæne. Fra en wire hænger et eksemplar af en selvhjælpsbrochure, som trin for trin vejleder i, hvordan læseren kan forberede sig på den dag, ⁶⁰ hvor zombierne kommer.

»Verden af i dag er katastrofal, i den forstand at katastrofer ikke er undtagelser, men en ny normalitet,« siger Jacob Lillemose. »Det betyder, at katastrofer har fået en afgørende betydning for, hvordan vi organiserer os i samfundet. De er blevet et prisme at se verden igennem. ⁶⁵ Eller faktisk mere end det: De er blevet et vilkår for at skabe verden.«

Navnet på udstillingsstedet er X AND BEYOND. Katastrofen er X – og »BEYOND« ⁷⁰ er alt det, der ligger derudover. En katastrofe er ikke kun selve begivenheden, når tsunamien rammer, eller når smittefare ⁷⁵ sender bølger af panik gennem befolkningen. Det er også alle de samfundsmæssige efterdønninger og følger.

»Jeg arbejder sammen med ⁸⁰ forskere, som ser på katastrofer i forhold til økonomi, jura, teologi, antropologi – og helt konkrete problemstillinger. For

En zombie walk i Tokyo i 2014: Sminkede fans. Populærkulturen leverer billeder af det katastrofale og gør det muligt at lege med tanken om det.

FOTO: SCANPIX

eksempel er håndteringen af
 95 afføring en vigtig del af et katastrofeberedskab for at forhindre smittefare og forurening af drikkevand.

Men ud over de praktiske
 100 foranstaltninger er det også vigtigt, at vi som befolkning bliver i stand til at reflektere over og italesætte katastrofers omfattende og sammensatte betydning. Og hvis vi skal udvikle et
 105 sprog omkring katastrofer, er litteratur, billedkunst og film et af de rigeste erfaringsgrundlag, vi har.«

110 AT bruge fiktionen til at anskueliggøre nogle af de perspektiver, der kan gøre sig gældende i fremtiden, strækker sig langt videre end Griffenfeldsgade.

115 Ved Aalborg Universitets Institut for Læring og Filosofi har ph.d. og adjunkt Christian Baron ligeledes beskæftiget sig med fiktion. Science fiction.

120 »Etik og teknologisk innovation er nødt til at indarbejde redskaber, der kan håndtere vores forestillinger om, hvad der er teknologisk muligt, før
 125 det rent faktisk er blevet til virkelighed, « skriver han utvetydigt i en udgivelse fra Etisk Råd, som udkom i efteråret.

Netop brugen af science fiction
 130 blev her sat i fokus i forbindelse med rådets udtalelse om den nyudviklede teknologi til deep brain stimulation. Baron uddyber over for Weekendavisen:

135 »Den naturvidenskabelige udvikling går så rasende hurtigt. Vi ved nu, at de teknologiske apparater præsenterer os for etiske problemstillinger,
 140 men ofte er det for sent at tage diskussionen om konsekvenserne for mennesker, miljø og samfund, når udviklingen har fundet sted. Derfor er det nød-

145 vendigt med brugbare tankeeksperimenter – og science fiction er en effektiv måde at gøre det på.«

Christian Baron peger på en
 150 gryende tendens til, at science fiction i akademiske kredse anerkendes som et sagligt redskab. Det, fiktionen kan, er at skabe sammenhængende scenarier, som transporterer en kendt
 155 problemstilling ud i en anden sammenhæng; om det så end er zombie-inficerede storcentre eller rumstationer, hvor men-
 160 neskebørn undfanges i maskiner. Verfremdung kaldes denne måde at mærkværdiggøre det velkendte – og udover at være et
 165 litterært kneb til at skabe fascination, er det også her, fiktionen sætter os i stand til at erkende og reflektere over de dybere lag i problemstillingerne.

»Vi har brug for et opgør
 170 med, at al science fiction er utroværdig,« mener Christian Baron. »Når man sammenligner med mere videnskabeligt baserede rapporter, kan man se,
 175 at de ikke er mere træfsikre i deres forudsigelser end science fiction.«

Utallige science fiction-
 180 forfattere har da også haft et ben i den naturvidenskabelige verden. Science fiction er til stadighed en inspirationskilde til udvikling af teknologi og naturvidenskab, men forfatter-
 185 ternes profetier må ikke tages for alvorligt, mener Christian Baron. På godt og ondt er fiktionen fri og ikke begrænset og bundet som i et laboratorium.

190 »Science fiction kan jo bruges som en skræmmekampagne og være med til at skyde en debat fuldstændig af sporet.

Og når folk begynder at trække
 195 veksler på fremtiden, så er vi ude på tynd is.«

HOS X AND BEYOND er projektets mål ikke at skræmme eller forarge, men derimod at
 200 være med til at udbrede disaster literacy hos den brede befolkning, altså en evne til at tale om og forholde sig til potentielle og måske uundgåelige katastrofer. Jacob Lillemose mener også,
 205 det er blevet mere legitimt at bruge den fiktive litteratur og drage kunsten ind i forskningen.

210 »Katastrofesamfundet er en alvorlig og yderst kompleks udfordring, og jeg mener ikke, vi kan tillade os at undervurdere relevansen af de apokalyptiske fortællinger. Dem har
 215 vi mennesker jo fortalt hinanden i tusinder af år gennem myter som Ragnarok og religiøse skrifter som Biblen såvel
 220 som gennem populærfiktion, herunder zombiefilm. Zombieapokalypsen er måske vor tids dommedagsscenario. Det er i hvert fald en reference, som
 225 mange på tværs af kulturelle og sociale forskelle kender til og har gjort sig personlige forestillinger om.«

Flere af dem, som er kommet forbi udstillingen, har fortalt Lillemose, at de har tænkt
 230 over, hvad de ville gøre i forhold til familie og samfund, hvis de døde pludselig begyndte at stige op fra graven. »Jeg
 235 tror dog ikke, at det er udtryk for en konkret frygt for zombier, men derimod en mere generel angst for katastrofale hændelser,« mener Lillemose.

240 »På den måde er zombieapokalypsen ikke bare makaber underholdning, men en figur som giver os mulighed for at konkretisere nogle tanker og
 245 følelser, i hvad vi oplever som en uoverskuelig og skrøbelig verden.«

Tekst 2

Theis Ørntoft: To digte uden titel

Digte 2014

- 1 For mig er samfundene døde.
Jeg tror ikke længere
det er et spørgsmål om forfinelse
men om afvikling.
- 1 Det er forvirrende tider, jeg skal fortælle om
det var tider, hvor intet skulle begrænse os.
Hver gang jeg distraherer mig selv med ligegyldige gøremål
tænker jeg på apokalypsen
- 5 hver gang nogen udtrykker håb for det bestående
får jeg det fysisk dårligt.
Lad os sætte os her i skumringen og vente på
at revolutionen griber os.
Lad os sætte os med kviksølv i lungerne
- 10 og flyforbindelser i hud og hår
og læse breaking news
de sløjfer skøjtebanen i årets kommunale budget
hvad fanden er det for noget
de finder en eftersøgt drabsmand inde i tv-stjernes barndomsminde
- 15 hvad fanden er det for noget.
Gik igennem en ærlig passage
et sted forleden
i en samtale måske.
Jeg har ikke længere nogen overordnet plan for livet
- 20 ud over at holde mig tæt på folk jeg elsker
jeg har fået nok af at bilde mig samfundene ind
jeg har fået nok af at fylde min mund med petroleum
og se boreplatformene komme sejlene
se dem skyde deres flammer op i mørket.

Tekst 4

Dennis Jürgensen: "Indtrængerne"

Novelle, bragt i Politiken, 19. januar 1992

Indtrængerne

af Dennis Jürgensen

¹ Øksens fald var allerede startet, da hun åbnede hoveddøren og så ud gennem den smalle sprække som sikkerhedskæden tillod. Det tunge stålblad susede ned mod hende som en dykkende rovfugl fast besluttet på at knuse sit bytte.

Susie nåede lige akkurat at udstøde et overrasket 'Uhh?' og træde et skridt baglæns, før den med en tordnende larm ramte kæden på midten og flåede skruerne ud af karmen ⁵ og døren med en aggressiv kvasen.

Chokeret trippede hun længere tilbage i entreen og snublede over sine egne støvler, som lå og flød på gulvet.

Døren røg op med et brag.

Manden som havde ringet på kom ind i entreen. Hans frie hånd famlede sig frem over ¹⁰ karmen. Hovedet var holdt lidt på skrå som om han lyttede. Hun fornemmede en imaginær syl af is blive hamret gennem maven, da hans ansigt blev tydeligt i entrelampens skær. Hurtige tanker for gennem hendes panikslagne hjerne.

'Åh gud, så talte de sandt...' tænkte hun. 'Det er ikke nogen practical joke... de eksisterer virkelig...'

¹⁵ Hun sad på gulvet, ude af stand til at røre sig. Al koncentrationen samlede sig omkring den ukendte indtrængers gruopvækkende fjæs. Hun havde af og til set mennesker som manglede arme, ben eller andre organer, men aldrig dette. Selv blinde folk havde øjne.

Hos indtrængerens var der bare to mandelformede kratere. Huller der fortsatte ind og ind i et bundløst dyb.

²⁰ De blødte ikke. Intet stak ud. Øjnene var simpelt hen væk.

Og han var åbenbart kun én af mange.

Susies blik løsrev sig, da hans hånd begyndte at famle sig vej hen over tapetet. Søgende. Mod stedet hvor hun sad.

'Jeg ved du stadig er her,' sagde han lavmælt.

²⁵ Det havde været en helt almindelig aften fra hr. og fru Andreasen var taget af sted. Som sædvanlig havde de givet hende et telefonnummer, så hun altid kunne få fat på dem, hvis der skulle opstå problemer. 'Men det gør der jo aldrig med dig, Susie,' havde fru Andreasen smilet, da de tog overtøjet på.

Hun havde lavet varm chokolade til Karsten og sig selv. De havde spist boller til og ³⁰ spillet et brætspil med vampyrer. Hun var Dracula. Karsten var dr. Van Helsing. Han tabte og påstod, at hun havde snydt. Susie havde grinet. Vampyrerne havde overtaget verden.

Bagefter havde de leget lidt. Ikke fordi hun havde det mindste imod ungen, men det var altså ikke så morsomt at lege blindebuk, når man var 16 år og havde modspil af en knægt på 5.

³⁵ Havde hun vidst, at hun skulle komme til at lege sit livs blindebuk tre timer senere, havde hun nok betakket sig og sparet på kræfterne. På den anden side var det jo, hvad hun blev betalt for.

Ved 19-tiden læste hun en godnathistorie for Karsten og fik ham til at sove inden tv-avisen begyndte.

40 'Vi babysittere burde have en fagforening,' tænkte hun og tændte for fjernsynet.

Nyhederne havde et par nye indslag om lysene, som alle efterhånden havde set, men ingen kunne forklare. I ugevis havde nattehimlen været domineret af disse hurtige lyn. Selvfølgelig gik historierne om UFO'er, grønne mænd fra Pluto og mere af den slags.

45 Aviserne havde kronede tider. De brugte det igen og igen som forsidestof. Alle talte om det på arbejdet og i fritiden. De fleste tog det nu ganske roligt. Ikke mindst videnskabsfolkene.

Fænomenet var uforklarligt, men ganske ufarligt.

Indtil i onsdags da den første dukkede op!

50 Det havde været en kvinde i New York – Susie undrede sig over, hvorfor det altid skulle begynde i USA?

- Hun var blevet skudt i et fredeligt villakvarter efter en vanvittig hærgen gennem fem huse. Her var hun brudt ind med et gevær og havde gjort et eller andet ved beboerne. Heldigvis var ingen døde, men alle som kvinden havde været i nærheden af, var angrebet af 55 en ukendt sygdom, som lægerne arbejdede på at forklare.

Imens sloges myndighederne med at mane rygterne i jorden. Alligevel slap der nok ud. Civile vidner – som havde trodset politiets forbud mod at udtale sig – solgte historien til forskellige dagblade og magasiner – alle med eneret – om kvinden uden øjne.

To dage senere gik det løs igen, denne gang i Tyskland, og indtrængerer var en dreng. 60 Og der var en mand i Rio. Og endnu en kvinde i Australien.

Og...

Beretningerne bredte sig så hurtigt som lynene på nattehimlen. Øjenløse mennesker – tilsyneladende mentalt forstyrrede – brød ind i folks huse og gjorde et eller andet ved dem. Men der blev aldrig begået mord. Det var det mest underlige. De mistede bare øjne- 65 ne på uforklarlig vis.

Nogle timer senere ringede det på døren.

Susie lå i sofaen og gloede på en ligegyldig amerikansk serie i tv, mens hun tænkte på Martin og, om hun skulle tilgive det med Lise til festen. Ikke fordi han fortjente det, men på den anden side.

70 Klokken 22.00 havde der været en ekstra tv-avis. En opildnet nyhedsoplæser forklarede, at videnskaben formentlig havde fundet en forklaring på de mystiske himmellys, som var blevet forbundet med historierne om øjenløse indtrængere verden over.

Så snart der forelå en fuldstændig redegørelse – måske allerede i aften – ville statsministeren holde en tv-tale, som skulle berolige alle, der var blevet opskræmt af rygterne.

75 Det kimelede på døren igen.

Susie løftede forundret hovedet og kiggede hen på videoens grønne digitaltal. Den var kun 22.33. Hr og fru Andreasen kom tidligst om en time og de havde selv nøgler.

Hun listede ud i entreen og tændte lyset over gadedøren. Den havde ikke noget kighul, men en af disse rektangulære ruder med matteret glas. Hun kunne se omridset af et hoved 80 derude.

Klokken ringede for tredje gang.

'Hvem er det?' kaldte hun.

Der gik et øjeblik.

'-----!'

85 Nogen svarede udenfor, men det lød som om vedkommende havde en klud i munden.

Blev der sagt Martin? Han vidste hun var herovre i aften.

'Martin, er det dig?'

'--!'

Det kimede på ny.

⁹⁰ Så lydløst som muligt lempede hun sikkerhedskæden på og åbnede døren.

Det var ikke Martin.

Susie fik trukket sig selv på benene, da billedet faldt ned og glasset smadrede. Han ragede det af sømmet med hånden i sin søgen hen over tapetet. Lyden hævede fortryllesen og fik hende til at tænke klart igen.

⁹⁵ 'Karsten! jeg må få ham ud af huset og væk herfra. Hvis han gør Karsten fortræd er det min skyld. Hvorfor åbnede du osse den dør? Jeg troede ikke nogen kunne komme ind, når sikkerhedskæden var på. Dit fjols. Hører du ikke efter, hvad de siger i tv?'

Han gik et skridt frem og hævede øksen igen.

'Der er du,' mumlede han, nærmest for sig selv.

¹⁰⁰ Susie havde ikke tænkt sig at svare. Med hamrende hjerte fór hun hen til trappen og sprang op ad den, to trin ad gangen.

Der var en telefon i forældrenes soveværelse. Det vidste hun. Og politibilerne patruljerede hele natten. De kunne hurtigt være fremme.

¹⁰⁵ Gelænderet rystede hårdt i hendes håndflade, da manden stødte ind i det med siden. Han gryntede irriteret og begyndte opstigningen under hende. Susie drejede hovedet og stirrede ned. Han havde lagt øksen over den ene skulder, som en skovhugger på vej til arbejde.

¹¹⁰ 'De dræber aldrig. Det understreger de hver gang i nyhederne. De ta'r måske folks øjne, men de dræber aldrig. Og hvad så? Er det ikke slemt nok at blive blind? At se sådan ud? Hvem er de? Hvad vil han mig? Hvorfor lige mig?'

Hun tumlede ned ad gangen, forbi toilettet og standsede ved døren til Karstens værelse. Den var lukket. Der sad en nøgle i låsen.

¹¹⁵ Hun drejede den og tog den ud. Proppede den i lommen. Nu kunne drengen ganske vist ikke komme ud, men indtrængereren kunne heller ikke komme ind.

Susie løb hen til hr. og fru Andreasens soveværelse. Hun åbnede døren netop som han nåede på på 1. sal.

'Du er derhenne,' sagde han tonløst og så i retning af hende.

¹²⁰ Hun rev døren op, skyndte sig ind i soveværelset, trykkede på alle kontakterne, så loftlyset tændte og smækkede døren bag sig. Der sad en nøgle på indersiden. Hun drejede den i låsen og hørte klikket.

Med pulsen pumpende hårdt i halsen blev hun stående med ansigtet mod døren og lyttede. Det eneste som var tydeligt var hendes eget gispande åndedrag.

¹²⁵ Så hørte hun pludselig en stemme bagved og udstødte et lille skrig. Hun vendte sig. På en kommode i hjørnet stod et tændt fjernsyn. En mand forklarede et eller andet om en bilmotor.

Dørhåndtaget smældede hårdt ned. Hun sprang væk som om det havde givet stød og gloede forvildet rundt i værelset.

¹³⁰ 'Telefonen?'

Den stod på et lille natbord ovre ved vinduet. Hun flåede røret af og tastede 000¹.

Håndtaget fortsatte med at pumpe op og ned i døren. Han sagde noget udenfor. Måske til hende, måske til sig selv.

¹ Svarer til at ringe 112

135 **O**g så har vi netop modtaget besked om, at statsministeren er klar med sin tale, sagde speakeren i fjernsynet. Vi stiller om til Statsministeriet!
 'Kom nu, kom nu,' jamrede Susie ned i telefonrøret.
 Den svarede hende med gentagende dut. Pludselig blev der forbindelse.
 'Hallo, jeg...'
 En mild kvindestemme afbrød.
 140 'De har tastet 000. Alle linier er desværre optaget i øjeblikket. Bliv venligst på linien eller forsøg et nyt opkald!'
 På fjernsynet lød statsministerens stemme.
 Godaften. Tillad mig at komme ind i Deres stue et øjeblik med denne glædelige meddelelse, som mange sikkert allerede har fået kendskab til.
 145 Vi står på tærsklen til...
 Susie stirrede over mod døren.
 Håndtaget bevægede sig et par gange mere. Hun tastede 000 igen. Båndoptageren startede atter sin kliniske besked. Hun smed røret på og gav sig til at rode i bukselommerne.
 Støjen henne fra døren holdt op.
 150 ...at videnskaben har fundet frem til at forkla...

Hun så på sedlen med telefomnummeret og tastede det med rystende hænder. Der lød et voldsomt brag, da øksen hamrede ind i døren. Det gav et kraftigt spjæt i hende. Låsen holdt. Telefonen duttede. Hun lukkede øjnene og mumlede for sig selv. Slog en knyttet hånd ned i låret.
 155 'Ta' den så...'
 'Hallo?'
 'Hallo, er hr. Andre...?'
 Øksen tordnede ind i døren med et nyt drøn og sprængte en lang flænge i træet.
 'Jeg har ikke tid nu,' svarede en ukendt stemme irriteret. 'Hvorfor hører du ikke stats-
 160 ministerens tale?'
 Et ekko i røret forstærkede fjernsynet på kommoden.
 ... været blinde for det uendelige univers som omgiver vores jord, men den uvidenhed er heldigvis overstået nu. Vi...
 'Jeg skal tale med hr. Andreassen!' skreg hun ind i tragten. 'Der er en indtrænger i
 165 huset. I må gøre noget. Han er ved at bryde ind i værelset til mig...'
 Øksen bragede mod soveværelsesdøren for tredje gang og lavede et aflangt hul.
 'Jeg har ikke tid,' stønnede stemmen utålmodigt.
 'Desuden er de kørt for et kvarter siden.'
 Røret blev smækket på.
 170 'Hallo? Hallo?'
 ...at vi jordboere *ikke* har været denne opgave voksen og behandlet planeten uhensigtsmæssigt. Netop *derfor* er det at vore ekstra terrestriske venner nu overtager. Vi skal *ikke* opfatte dette som en fjendtlig handling. Tværtimod. Det er kun ment som en håndsrækning fra en højerestående race, som...

175 **K**arstens stemme lød ude på gangen. Hun hørte den tydelig blande sig med hr. og fra Andreassens.
 Hun ville skribe til dem at indtrængereren gemte sig et sted, men hun havde ikke kræfter til det. Hele hendes krop var lammet af fjernsynet.
 ... deres ankomst kan virke voldsomt på os mennesker, men jeg kan forsikre for, at der
 180 ikke er nogen grund til frygt. Et gammelt ordsprog siger, at øjnene er sjælens spejl, men...
 Det bankede på døren.

'Susie?' kaldte fru Andreassen. 'Susie, er du derinde?'

Han sad på sit kontor som han plejede, når han holdt nytårstale. Han var i et fint, mørkt jakkesæt, der matchede det sorte hår og venlige smil.

185 En stor vase med blomster stod til højre. De tomme øjenkratere var rettet direkte mod kameraet.

En nøgle blev sat i låsen og drejet. Døren gik op. Hr. og fru Andreassen kom ind i soveværelset sammen med Karsten.

190 'Susie,' udbrød fru Andreassen bekymret. 'Hvad er der dog foregået her? Hoveddøren står på vid gab og Karsten var låst inde på sit værelse.'

'Er du fuld eller har du røget hash?' spurgte hr. Andreassen mistænksomt og sniffede.

'Måske er hun syg?' fortsatte fru Andreassen. 'Karsen, hvad har I lavet i aften?'

'Ingenting mor. Vi har bare leget.'

Susie pegede hen på statsministeren.

195 ...er det på tide, at vi nu alle sammen får øjnene op for...

Endelig fik hun luft.

'Hvad er der galt med jer?' skreg hun hysterisk og så op på dem. 'Kan I ikke se at...?'

Tekst 5

Thomas Conradsen: "Dommedagen drager"

Feature, Berlingske, 9. november 2015

Feature

Dommedagen drager

I årtusinder har vi gennem kulturen og troen dyrket Jordens og menneskehedens uundgåelige endeligt. Sidste skud på stammen er det længe ventede computerspil Fallout 4, der lader spillerne udforske en post-apokalyptisk verden. Men hvorfor tiltrækker den ultimative katastrofe os så meget?

Mandag d. 9. november 2015

Af Thomas Conradsen

Tegningen er fra planlægningsfasen til »Fallout 4«. I starten af spillet går verden under, og derefter skal man forsøge at overleve i et mennesketomt dystopia. »Fallout 4« udkommer på tirsdag til PC, Xbox One og PlayStation 4. Foto: Bethesda Game Studios

1 »Da den sidste nagle blev sat i den sidste planke, faldt den første regndråbe, og skønt det bare var én lille vanddråbe, forplantede lyden sig som et dommedagsslag fra himlen mod jorden.

Nu vidste Noa, at tiden var inde, og da regnen begyndte at slå mod Arkens dæk, samlede dyrene sig ved floden nær det store skib. [...] Da de sidste to var kommet om bord, 5 åbnede himlens sluser sig. Nu var der ikke længere forskel på land og vand, ingen horisont og ingen himmel, kun vand.

Alting blev oversvømmet, intet gik fri, bortset fra Arken, som flød på vandet med dens besætning og de dyr, som var tiltænkt den ny verden.«

Sådan lyder Bjarne Reuters omskrivning fra 2012 af historien om Noas ark fra 1.

¹⁰ Mosebog i Bibelen. Arken var blot en af adskillige apokalyptiske tekster i Bibelen om ødelæggelsen af samfundet og menneskeheden, som vi kender dem.

Men Bibelen var hverken det første eller det sidste sted, der skildrer dommedagen. Fortællingen om den sumeriske sagnkonge Gilgamesh, der blev konge og dommer i underverdenen, stammer helt tilbage fra det babylonske rige og er mellem 3.500 og ¹⁵ 4.000 år gammel.

Vi dyrker stadig den ultimative udslettelse

Og springer vi frem til i dag, stortrives historierne om den ultimative ødelæggelse stadig. Sangskrivere – bl.a. sværvægttere som Bob Dylan, David Bowie og The Rolling Stones – har skrevet tekster om en døende verden. Hundredvis af film portrætterer hæn- ²⁰ delsen, hvad enten det er zombier, vulkaner, vira, atombomber, rumvæsner eller klimaforandringer, der giver menneskeheden dødsstødet. Lige fra den voldsomme »Mad Max: Fury Road«, der bjergtog anmeldere og biografpublikummer i maj, til den nuttede, men tankevækkende Pixar-klassiker »Wall-E«, hvor en ensom robot kører rundt og presser skrald på jorden, mens dovne og overvægtige mennesker bogstaveligt talt *feder* den i ²⁵ rumskibe og venter på, at deres planet atter bliver beboelig.

I litteraturen har forfattere som Stephen King med »The Stand« og Cormac McCarthy med sin Pulitzervindende »The Road« inviteret læserne ind i dystopiske universer efter *faldet*. I den førstnævnte deler de gode og onde mennesker sig i to og forsøger at genopbygge hver deres version af samfundet. I den anden forsøger Drengen og Manden ³⁰ at overleve, mens de trøstesløst skubber en indkøbsvogn foran sig i en verden dækket af aske.

Der er dog ét hjørne af kulturen, hvor det post-apokalyptiske formentlig dyrkes mere end noget andet sted: Computerspillene. Grunden er, at spillerne ikke blot nøjes med at læse, se eller høre om de nye verdener, der opstår, når de gamle hører op. De kan lige- ³⁵ frem bevæge sig rundt i dem og selv forsøge at overleve og tilpasse sig. Ifølge adjunkt fra Aarhus Universitet, Mathias Clasen, der for tiden forsker i netop post-apokalyptisk kultur, gør dette computerspillene til den mest direkte måde for mennesker til afprøve deres egen moral og dømmekraft, hvis det værst tænkelige skulle ske. Og på tirs- dag kommer det næste seriøse spil i genren, et spil, som millioner af fans har ventet på: ⁴⁰ Nemlig 4. afsnit af den utroligt populære og prisvindende serie »Fallout«.

I »Fallout 4« skaber man sin egen figur og »lever« så for en stund med sin ægtefælle og baby i en idyllisk forstad til Boston. Det varer dog ikke længe, før atombomberne begynder at falde fra en klar, blå himmel, og gigantiske paddehatteskyer øjeblikke sene- ⁴⁵ re ses i horisonten. Man styrter ned i overlevelsesrum nummer 111, og vågner først 200 år senere.

Den nye verden er kaotisk og brutal. På den enorme losseplads, der tidligere var Boston, skal man finde sit ståsted blandt mutanter, farlig forurening og mangel på stort set alt. De mennesker, man møder på ens vej, veksler typisk fra at være egoistiske til direkte livsfarlige. Og til forskel fra spilleren er de født ind i denne nye verden, mens ⁵⁰ man selv husker det, der var før. Spillets chefdesigner Todd Howard forklarede for nylig til den britiske avis The Telegraph, hvorfor udviklerne fra Bethesda i modsætning til de tidligere spil lader spilleren opleve den uspolerede verden i starten.

»Det er vigtigt, at spilleren kommer op fra overlevelsesrummet med en følelse af tab og tanken »jeg ville ønske, at alt var som før«. At man som spiller – og menneske – ⁵⁵ føler, at man har tabt alt,« siger Todd Howard.

Chefdesigneren håber, at Fallout 4's indledning vil knytte spillere mere direkte til

deres figur, og at temaerne som tab og selvtilstrækkelighed vil stå klart for dem lige fra starten.

»Vi har alle oplevet, at dårlige ting sker i vores liv, og af og til ønsker vi os tilbage til tidspunktet lige før, det gik galt. Det er akkurat det, vi forsøger at gøre med Fallout 4. At vi som mennesker må se i øjnene, at vores liv kan forandre sig til det ukendelige på grund af de valg, vi træffer,« siger Todd Howard.

Ikke alt i spillet er dog nedslående. For via sin figur forsøger man at opbygge et nyt hjem. Det kan godt være, at samfundet brød sammen, men håbet bestod.

⁶⁵ Dommedag er en personlighedstest

At det netop er atombomber, der udsletter civilisationen i Fallout 4, er meget typisk for denne genre. Siden Anden Verdenskrig har det været et gennemgående træk i litteratur, musik, film og spil, at dommedag skyldes mennesket selv. Det forklarer adjunkt Mathias Clasen fra Institut for Kommunikation og Kultur på Aarhus Universitet.

⁷⁰ »Dommedag er absolut ikke nogen ny opfindelse. Bibelen er jo for eksempel fuld af forskellige beskrivelser af den. Men den moderne dommedagshistorie forandrede sig under og efter Anden Verdenskrig. For her stod det klart for alle, at mennesket havde skabt teknologierne til at lægge verden øde,« siger Clasen.

Ifølge forskeren er der lavet flere kvantitative studier af årsagen til samfundets sammenbrud i *science fiction*-værker før og efter Anden Verdenskrig. Før 1939 var naturkatastrofer årsagen til dommedag i to ud af tre værker. Efter 1945 fik mennesket skylden i to ud af tre værker.

Og den trend varer ved.

Mennesket bliver – også i denne litterære genre – set som deres egen værste fjende.

⁸⁰ Udover det barske syn på mennesket, indeholder litteraturen ofte en kritik af det samfund, vi har bygget op.

»Når alt bliver nulstillet, får mennesket en mulighed for at bygge noget nyt op. Noget bedre. Dybest set handler genren om, at der i det moderne liv er en længsel mod mere autenticitet. Vi drømmer om færre skatteopgørelser og terminsbetalinger og flere ægte og betydningsfulde udfordringer. Mange mennesker higer simpelthen efter et mere primitivt liv, og det er en af grundene til denne genres store succes. Et liv, hvor tingene sættes på spidsen, og vi kæmper for at overleve og hver dag må træffe hårde moralske beslutninger, som det er tilfældet i »Fallout«-serien eller i en hvilken som helst zombiefilm eller -spil,« siger Mathias Clasen.

⁹⁰ Et gammelt udtryk siger, at »man skal være varsom med, hvad man ønsker sig, for måske får man det«. Det skete i »Palle alene i Verden«, der blev skrevet af Jens Sigsgaard og Arne Ungermann i 1942. Sigsgaard, der var psykolog, havde efter eget udsagn snakket med hundredvis af børn om, hvad de ønskede sig højest, og mange af dem svarede: »At være alene i verden«. I bogen starter det da også som en drøm for Palle, og ⁹⁵ han spiser alt det slik, han er i stand til, og kører en vild tur i sporvognen. Men siden bliver oplevelsen et mareridt for drengen, forklarer Mathias Clasen.

Den historie er et eksempel på, at mennesket er konstrueret til at tænke i *worst case scenarier*.

»Vi er i besiddelse af en veludviklet forestillingsevne, der gør, at vi kan gennemleve nogle af livets mørkeste begivenheder rent intellektuelt. Gennem kulturen forbereder vi os på atomkrig og virusudbrud på samme måde, som vi forbereder os på mere almindelige ting som dødsfald og skilsmisse,« siger Mathias Clasen.

»At spille eller læse om apokalypsen er langt fra ren eskapisme. Det er nærmere en genre, der giver os indsigt i menneskets væsen og psykologi, men også i vores samfund

¹⁰⁵ og kultur. Det giver det enkelte individ en idé om, hvordan de ville reagere i ekstreme situationer,« siger Clasen.

Kirken droppede dommedagshistorierne

Hvor dommedagsfortællingen står stadigt stærkere i den populære kultur i disse år, er den i sin klassiske form forsvundet ud af kirken, hvor den for 600 år siden var en selv-
¹¹⁰ følge. Ifølge præst Rikke Juul fra Rosenvængets Sogn på Østerbro i København er hun og kollegerne i folkekirken i dag »meget påpasselige« i forhold til emnet.

»Der var en stor fascination af religiøs splatterlitteratur i middelalderen, og det plan-
tede en frygt i folk, som kirken dengang misbrugte til at få magt over menighederne,«
siger Rikke Juul.

¹¹⁵ Mennesker har også i moderne tid kastet sig ud i dommedags-agtige profetier i religi-
onens navn. For eksempel påstod religiøse fraktioner i 1980'erne, at AIDS var Guds dom
over de homoseksuelle, siger hun.

»Det pudsige er, at dette var det diametralt modsatte af, hvad Jesus stod for. Han stil-
lede sig jo *netop* på de udskammede og fordømtes side. Derfor kan man sige, at domme-
¹²⁰ dagsspekulationer tit er hævnfantasier og ønskedrømme om, at Jesus vender tilbage og
giver »mig« ret over de andre,« siger Rikke Juul.

At der ikke tales om dommedag i klassisk forstand i de danske kirker, betyder dog
ikke, at begrebet ikke længere har betydning, men man fortolker det anderledes.

»Man kan sige, at der hver dag er dommedag. Ifølge den kristne forståelse af men-
¹²⁵ nesket, er vi i stand til at skelne mellem godt og ondt. Det betyder, at vi altid kan træffe
valg – altså være med til enten at bygge noget godt eller nedbryde noget godt. Fordi vi
er i stand til at skelne, bliver vi automatisk dommere i vores eget liv. Men idet vi vælger,
fælder vi også en dom over os selv: »Valgte jeg at gøre det rigtige eller ej?«,« siger Rikke
Juul.

¹³⁰ Sognepræsten mener desuden, at vi kan bruge beskrivelserne af de postapokalyptiske
verdener til at minde os selv om, at vi skal sætte pris på vores hverdag.

»Det svarer lidt til at besøge Auschwitz. Vi bliver bekræftet i, at vores liv og kedelige
dagligdag ikke er ligegyldig,« siger Rikke Juul og fortsætter: »Det er på alle måder vig-
tigt, at vi er kritiske over for os selv og hinanden. I mindfulness-bølgen er der en stoisk
¹³⁵ tanke om, at man skal droppe det, man begærer. At man skal stoppe med at rende rundt
og dømme hinanden. Det er for så vidt en god tanke, for mennesker har det med at over-
drive meninger en hel del: Vi kan jo ikke gå ind i en bus uden at dømme medpassage-
rernes frisurer, påklædning og opførsel,« siger hun.

»Men hvis vi får det fint med det hele, bliver alt ligegyldigt, og som mennesker er vi
¹⁴⁰ kaldet til *ikke* at være ligeglade. Der *er* noget, der er vigtigere end andet. Det vigtige er
tit det, vi tager for givet og glemmer at værne om. Derfor kan det måske være godt nok
med et middelalderligt dommedagsgys for at minde os om, hvad det er, vi egentlig lever
for,« siger hun.

Klimakrisen mangler symbolet

¹⁴⁵ Et af de store spørgsmål er, hvordan dommedags-kulturen ændrer sig fra dette punkt.
De religiøse profetier var startskuddet, og Anden Verdenskrig var den store *gamechan-
ger*. De senere år er klimaforandringer begyndt at snige sig ind i plottet i adskillige film,
bøger og spil. Men ifølge Mathias Clasen savner denne katastrofeform det klare symbol,
der gjorde krigen så stærk.

¹⁵⁰ »Anden Verdenskrig ændrede kulturen så radikalt, fordi det skete så pludseligt. I
løbet af få år gik det op for os, hvor skrøbelig Jorden er, og hvor destruktivt mennesket

kan være. Paddehatte-skyen er stadig det stærkeste symbol på den øjeblikkelige destruktion,« siger Mathias Clasen.

Men hvis vi skal tage den amerikanske digter T.S. Eliot's ord bogstaveligt, så slutter verden ikke med et brag. I »The Hollow Men« fra 1925, der blandt andet inspirerede Francis Ford Coppolas storfilm »Apocalypse Now« og Stephen King's »The Stand«, konkluderer han følgende:

This is the way the world ends

160 *This is the way the world ends*

This is the way the world ends

Not with a bang but a whimper.